

Moderne tijd

Na 1815 werd het verbod op het dragen van een livrei (zie bron 6) weer opgeheven in Nederland.

- 1p 15 Geef aan dat het opheffen van het verbod op het dragen van een livrei paste bij de politieke situatie in Europa direct na 1815.

Gebruik bron 7.

William Daniell maakt het schilderij na een rondreis door China.

- 3p 16 Licht de afbeelding toe door:
- aan te geven welk beeld Daniell weergeeft van de handel in Kanton, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
 - zonder bron te verklaren dat de handelsposten in Kanton minder belangrijk worden na de Opiumoorlogen.

Gebruik bron 8.

Je concludeert dat de mening van het bestuur van de 'Algemeene Vereeniging tegen het Pauperisme' over de oorzaken van armoede eenzijdig is.

- 4p 17 Ondersteun je conclusie door:
- uit te leggen met een verwijzing naar de bron dat het beeld dat het bestuur weergeeft over de oorzaken van armoede eenzijdig is, en
 - deze eenzijdigheid te verklaren vanuit de positie van de bestuurders, en
 - met een kenmerkend aspect uit die tijd aan te geven bij welk maatschappelijk thema het bestuur zich aansluit.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

In 1927 publiceerde de weduwe van Sun Yat-sen een pamflet waarin ze Chiang Kaishek ervan beschuldigde dat hij het politieke programma van Sun Yat-sen had verraden. Ze beweerde dat Chiang Kaishek geen sociale revolutie nastreefde, maar alleen een wisseling van de macht wilde.

- 2p 18 Leg uit naar aanleiding van welk politiek keerpunt in China de weduwe van Sun Yat-sen deze bewering deed.

Gebruik bron 9.

Stel: je selecteert deze foto voor een fotoboek over de Amerikaanse geschiedenis in de jaren 1930.

- 3p 19 Licht je selectie toe door:
- met een verwijzing naar de foto uit te leggen waardoor je deze foto **minder** bruikbaar vindt voor een hoofdstuk over de toenemende emancipatie van vrouwen, en
 - voor een kenmerkend aspect uit die tijd aan te tonen dat je die kunt illustreren met deze foto.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Gebruik bron 10.

Twee conclusies:

- 1 Stoetzer maakt zich zorgen over de maatregelen van de Duitse bezetter.
- 2 Stoetzer wil Nederland nazificeren.

3p **20** Ondersteun beide conclusies door:

- aan te geven waarom Stoetzer zich vanuit zijn positie zorgen maakt over de maatregelen van de Duitse bezetter, en
- uit te leggen welke methode van nazificatie Stoetzer nastreeft.

Gebruik bron 10 nog een keer.

Stel: je wilt onderzoek doen naar de Duitse bezetting.

2p **21** Formuleer zelf een onderzoeksvraag over de Duitse bezetting waarvoor het rapport betrouwbare informatie bevat **en** geef aan waarom je de informatie in het rapport hiervoor betrouwbaar acht.

Gebruik bron 11.

Zowel met zijn oproep uit 1942 aan de Duitse troepen als met de publicatie hiervan in zijn boek in 1953 geeft Ulbricht een visie weer.

3p **22** Licht dit toe door:

- aan te geven welke communistische visie op de Tweede Wereldoorlog Ulbricht weergeeft in 1942, en
- uit te leggen met een verwijzing naar de bron welke politieke visie Ulbricht in 1953 wil overbrengen aan de bevolking van de DDR.

Gebruik bron 12.

Ulbricht levert kritiek.

4p **23** Licht deze kritiek toe door:

- zonder bron aan te geven welk communistisch economisch beleid de DDR in navolging van de Sovjet-Unie invoert, en
- met bron aan te tonen dat de kritiek van Ulbricht is beïnvloed door de Koude Oorlog, en
- met bron uit te leggen waardoor Chroesjtsjov deze uitspraak van Ulbricht kan opvatten als kritiek op het beleid van de Sovjet-Unie.

Gebruik bron 13.

Twee gegevens:

- 1 Volgens historici geven de beschrijvingen van dr. Li Zhizui een betrouwbaar beeld van Mao en zijn ideeën.
- 2 Dr. Li Zhizui verbrandt zijn dagboeken in 1966, waarna hij ze in de jaren 1970 weer herschrijft.

4p **24** Leg uit:

- dat het beeld dat Mao volgens dr. Li Zhizui weergeeft van Stalin past bij de buitenlandse politiek van China in de jaren 1960, en
- dat dr. Li Zhizui besluit zijn dagboeken te verbranden vanwege de binnenlandse politiek in China in de jaren 1960.

In 1988 besloot Gorbatsjov zes tankdivisies en 50.000 soldaten van het Sovjetleger terug te trekken uit de DDR, Tsjecho-Slowakije en Hongarije.

2p **25** Geef aan:

- op welke wijze deze beslissing het beleid van perestrojka ondersteunde, en
- door welke beleidsmaatregel van Gorbatsjov het terugtrekken van tanks en troepen mogelijk werd.

In 2000 maakte het Amerikaanse parlement het mogelijk dat China lid werd van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De Amerikaanse president zei: "Vandaag heeft het Huis van Afgevaardigden [deel van het parlement] een historische stap gezet (...) het zal nieuwe handelsdeuren openen voor Amerika en nieuwe hoop op verandering in China."

2p **26** Licht deze uitspraak toe door:

- de politieke verandering te noemen die de Verenigde Staten wilden bevorderen in China, en
- aan te geven hoe het lidmaatschap van de WTO deze verandering moest bevorderen.

Twee gegevens:

- 1 Aan het eind van de negentiende eeuw richtten particulieren uit de hogere burgerij huishoudscholen op, speciaal voor meisjes uit de arbeidersklasse. Op het lesprogramma stonden vakken als koken, wassen, strijken en handwerken.
- 2 In de jaren 1970 mochten ook jongens zich aanmelden voor de huishoudscholen.

2p **27** Licht beide gegevens toe door:

- bij het eerste gegeven aan te tonen welk negentiende-eeuwse ideaal de hogere burgerij nastreefde met de huishoudscholen, en
- met behulp van een kenmerkend aspect het tweede gegeven te verklaren.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

Moderne tijd

bron 7

In 1806 maakt William Daniell dit schilderij van Europese handelsposten in Kanton:

Toelichting:

Vanaf de achttiende eeuw staat de Chinese overheid buitenlandse naties alleen toe om vanuit een eigen handelspost in Kanton (vlak bij Hongkong) handel te drijven met China.

Voor de handelsposten zijn de vlaggen te zien van Denemarken, Frankrijk, Zweden, Groot-Brittannië en Koninkrijk Holland.

bron 8

In 1851 wordt in Groningen door een groep heren uit de hogere burgerij de Algemeene Vereeniging tegen het Pauperisme¹⁾ opgericht. Het bestuur publiceert in 1852 in de *Groninger Courant* een oproep:

Dat het voordelig zou werken wanneer alle werkbazen, kooplieden en allen die wekelijks loon uitbetalen besloten die uitbetaling niet meer op zaterdag, maar op een andere werkdag te doen. En ook om onder het werk geen borrel meer te schenken maar het bedrag daarvan ten voordeel van hun werklieden in de Spaarkas te beleggen. Zo zal de werkmans de verleiding worden ontnomen die hij krijgt door het ontvangen van zijn werkloon op zaterdag om een ruim deel daarvan aan jenever te besteden, waardoor wanorde en zedeloosheid, twist en tweedracht in huisgezinnen wordt veroorzaakt.

noot 1 Pauperisme is een term voor armoede.

bron 9

Foto van een demonstratie in de Amerikaanse stad Boston in 1935:

Toelichting:

Op de borden staan leuzen als 'Duizenden alleenstaande vrouwen hebben een baan nodig', 'Ontsla gehuwde vrouwen – neem alleenstaande vrouwen aan die het nodig hebben', 'Zouden we een baan krijgen als we gehuwd waren!', 'Duizenden gehuwde vrouwen bij de E.R.A. (door de overheid gesubsidieerde banen)'.

bron 10

In 1943 breken in Nederland stakingen uit tegen de Duitse bezetter. A. Stoetzer, de districtsleider van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) in Noord-Brabant, schrijft in een rapport aan Mussert, de landelijke leider van de NSB:

De stemming van het volk na het gebeurde is moeilijk te bepalen. (...) Op sommige plaatsen is de stemming zelfs meer anti-Engels geworden, omdat de bevolking in het naïeve vertrouwen geleefd had, dat men van de overkant hulp zou krijgen. Wel is men in het algemeen verontwaardigd over het feit dat van de Philipsfabrieken te Eindhoven alleen vier gewone arbeiders en een gewone kantoorbediende doodgeschoten zijn¹⁾. (...) Hoewel de stemming door een en ander niet meer anti-NSB geworden is dan die reeds was, zal de propaganda toch veel moeilijker worden. Nodig schijnt mij in ieder geval, dat vele min of meer hooggeplaatste personen, die zich bij deze gebeurtenissen bloot gegeven hebben, alsnog aangepakt worden. (...) Ook bij de politie dient nog veel verbeterd te worden. De vervanging van enkele burgemeesters moet noodzakelijk volgen.

noot 1 De Duitse bezetter schiet als strafmaatregel enkele Nederlandse stakers dood.

bron 11

Ulbricht brengt in 1953 zijn boek *Zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung II 1933-1946* uit. Hierin staat dat Ulbricht in december 1942 een pamflet schrijft aan de Duitse soldaten in de Sovjet-Unie:

Soldaten, landgenoten! (...)
De leiding van het Rode Leger¹⁾ verzekert u: iedereen die zich overgeeft, wordt niet langer als een vijand beschouwd. De Russische arbeiders en boeren weten dat niet jullie, maar de Duitse bewapenende miljonairs de echte boosdoeners zijn in de oorlog. Ze denken er niet aan om wraak op je te nemen. Terwijl ik deze woorden schrijf, zitten wij hier met Duitse krijgsgevangenen die zeggen dat als jullie daar zouden weten hoe menselijk het hier toegaat, jullie niet meer zouden schieten. Landgenoten! De enige poort naar jullie redding is open. (...) Stel je de vreugde voor van je dierbaren wanneer ze met Kerstmis het goede nieuws ontvangen dat je veilig bent en bij hen terug zult keren als de oorlog voorbij is.

noot 1 Dit is het leger van de Sovjet-Unie.

bron 12

Op 1 augustus 1961 zegt Ulbricht tijdens een gesprek met Chroesjtsjov, de leider van de Sovjet-Unie:

Toen we het plan opzetten, rekenden we op de hulp van de volksdemocratieën. We hebben gereedschap om metaal te bewerken verkocht aan de Tsjechen, en die zouden ons daarvoor volgens het contract 8000 ton staal leveren in 1960. Maar dat hebben ze niet gedaan. De Polen en Bulgaren handelen op dezelfde manier. De Bulgaren staan nu voor 60 miljoen bij ons in het krijt; dat betekent dat we hen nu krediet verstrekken. (...) Er is geen samenwerking tussen de socialistische landen, en de vraag wie nieuwe machines kan maken op basis van westerse ontwerpen zal niet worden opgelost. Zo kochten de Roemenen van de Amerikanen een machine voor het drogen van plastic. Als we vier van dergelijke machines zouden hebben, zouden we de productie van plastic kunnen verdubbelen. Maar de Comecon houdt zich niet bezig met deze kwestie en dupliceert de ontwerpen van dergelijke nieuwe machines niet. (...) Momenteel werkt iedereen alleen voor zichzelf, met als gevolg dat we sterk afhankelijk worden van het Westen. De Comecon moet hier controle over krijgen en samenwerken.

bron 13

Dr. Li Zhizui is tussen 1954 en 1976 de lijfarts van Mao. Hij schrijft in zijn dagboek over een gesprek met Mao in de jaren 1960:

"Tijdens de burgeroorlog tussen nationalisten en communisten bood Stalin geen hulp, en weigerde aan de communistische strijdkrachten zelfs maar een geweer of kogel te geven, zelfs geen scheet", zei Mao. (...) "Tijdens de Koreaanse oorlog¹⁾, toen het Amerikaanse leger de grens tussen China en Korea bereikte bij de Yalu-rivier, zei ik Stalin dat we onze troepen ernaartoe moesten sturen om te vechten," zei Mao. "Maar Stalin zei nee. Hij dacht dat dat het begin van een derde wereldoorlog zou zijn."

noot 1 In Korea vechten tussen 1950 en 1953 Noord-Koreaanse communistische troepen tegen troepen van Zuid-Korea en van de Verenigde Naties.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.